

Afdeling for Arkæologi

Bygherrerapport om den arkæologiske udgravning forud for byggemodning ved Ejby Mosevej, TAK 1262

Af Rune Iversen

Bygherrerapport nr. 22, 2007

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Resumé	3
Udgravningens forhistorie	3
Undersøgelsens resultater	3
Huse	4
<i>Hus 1</i>	<i>5</i>
<i>Hus 2</i>	<i>5</i>
<i>Hus 3</i>	<i>5</i>
<i>Hus 4</i>	<i>5</i>
<i>Hus 5</i>	<i>5</i>
<i>Hus 6</i>	<i>5</i>
<i>Hus 7</i>	<i>6</i>
<i>Hus 8</i>	<i>6</i>
<i>Hus 9</i>	<i>6</i>
<i>Hus 10</i>	<i>6</i>
<i>Hus 11</i>	<i>6</i>
Hegn	7
Øvrige anlæg	7
<i>Brønde</i>	<i>7</i>
<i>Gruber</i>	<i>8</i>
Fund af oldsager	8
Naturvidenskabelige undersøgelser	9
<i>Makrofossil analyser</i>	<i>9</i>
Sammenfatning og konklusion	9
Udgravningens data	10
Udgravningsmetode	11
Relevant litteratur	11
Generelt om middelalderen (1050-1536 e. kr.)	12
Tidstavle	13
Bilag 1	14
Bilag 2	15

Indledning

Nærværende rapport dækker den arkæologiske udgravning, der blev foretaget i maj og juni måned 2007 som opfølgning på den arkæologiske forundersøgelse, der fandt sted tidligere i maj måned. Det berørte område ligger i Ejby, Glostrup Kommune og afgrænses af Nordre Ringvej mod syd og Ejby Mosevej mod nord, mod sydvest ligger den gamle Ejby landsby (fig. 1). Området blev erhvervet med henblik på opførelse af boliger af JJ Byg A/S, der i henhold til Museumsloven § 27, stk. 4, også finansierede den arkæologiske udgravning. Det samlede areal blev udgravet i to etaper, da området op mod Nordre Ringvej var dækket af bevoksning, som afventede fældning og flisning. Budgettet for den egentlige udgravning blev derfor delt i to og godkendt i Kulturarvsstyrelsen hhv. d. 15. maj 2007 og 19. juni samme år.

Kroppedal – Museum for Astronomi • Nyere Tid • Arkæologi forestod undersøgelsen som ansvarshavende museum i en række storkøbenhavnske kommuner. Originaldokumentation samt oldsager opbevares på museet.

Fig. 1: Topografisk kort. Udgravningsområdet er markeret med rød skraveret. Copyright © Kort og Matrikelstyrelsen.

Resume

Ved udgravningen af området ved Ejby Mosevej, J.nr.: TAK 1262, blev der udgravet et areal på knap 5.000 m², hvoraf undersøgelserne primært koncentrerede sig omkring arealet ud mod Ejby Mosevej. Udgravningen viste bebyggelsesspor fra den tidlige middelalder, perioden ca. 1050-1200 e.Kr. (se tidstavle s. 13). Således fremkom ved undersøgelserne flere huskonstruktioner, gruber samt en enkelt brønd indeholdende bl.a. en velbevaret træstige, lerkarskår, et vægtlod af bly, jernknive, fragmentet af en benkam m.m. Undersøgelserne har bidraget med vigtig ny viden om den tidlige middelalders landbebyggelse og bopladstruktur. Elementer vi arkæologisk kun sjældent får indblik i, da den tidligmiddelalderlige bebyggelse oftest har dannet udgangspunkt for de nuværende landsbyer. I Ejby har vi at gøre med en situation, hvor man efter alt at dømme har grundlagt den nuværende Ejby landsby som følge af en forudgående beboelsesfase på det nu udgravede areal.

Udgravningens forhistorie

Kroppedal – Museum for Astronomi • Nyere Tid • Arkæologi modtog tilbage i december 2004 en forespørgsel på tilbud for en arkæologisk forundersøgelse i forbindelse med byggemodning fra Bülow & Nielsen Færdighusprojekter A/S, et datterselskab af NCC Construction A/S. Det berørte areal var oprindeligt på 60.000 m², men forundersøgelsen blev aldrig foretaget, da det planlagte byggeri ikke blev til noget. Grunden solgtes derefter videre i mindre dele. Den sydlige del af det oprindeligt udlagte areal, et område på 25.400 m², blev dernæst byggemodnet af JJ Byg A/S. Herefter modtog Kroppedal i marts måned 2007 en henvendelse fra Jørgen Vagn Nielsen fra JJ Byg A/S vedrørende arkæologisk forundersøgelse. Området er omfattet af lokalplan EL 23 samt tillæg nr. 9 til kommuneplan 2003-2015.

Den arkæologisk forundersøgelse dækkede det af JJ Byg A/S byggemodnede areal på 25.400 m² og forløb i etaper grundet kraftig bevoksning på arealet op mod Nordre Ringvej. Forundersøgelserne fandt således sted hhv. d. 10 maj og 21. juli 2007 og viste høj koncentration af anlægsspor i form af stolpehuller og gruber fra den tidlige middelalder. På denne baggrund udvalgte museet i alt 5.000 m² til videre undersøgelse. Den egentlige udgravning fandt sted i tidsrummet fra d. 22 maj til 28. juni 2007.

Undersøgelsens resultater

De arkæologiske undersøgelser ved Ejby Mosevej (se bilag 1 s.14) var begrænset til det arbejdsareal, der berørtes af anlægsarbejdet. Der er altså ikke tale om et fuldstændigt billede af den fortidige aktivitet i området. Med fremdragelsen af bebyggelsesspor fra den tidlige middelalderlige og den nærtliggende Ejby landsby, der kendes tilbage fra højmiddelalderen (ca. 1200 til 1400 e.Kr.), gives der et ganske pænt billede af områdets kulturhistoriske udvikling.

Den arkæologiske undersøgelse ved Ejby Mosevej blotlagde som nævnt en høj koncentration af anlægsspor af forskellig art, heriblandt stolpehuller, gruber og en enkelt brønd. Blandt de anlæg, der kunne erkendes som stolpehuller, kunne spor af i alt 11 huse udskilles (se bilag 2 s. 15).

Et anlæg erkendes oftest som en nedgravning fra forhistorisk eller historisk tid, der i dag kan ses som en mørkfarvet plet i undergrunden. Et anlæg kan indgå i en konstruktion, såsom stolpehuller til huse eller hegn, eller være et udtryk for forskellige aktiviteter f.eks. brønde, affaldsdeponering eller begravelser.

Huse

Et hus fra forhistorisk tid og tidlig middelalder erkendes typisk ved at genfinde stolpehullerne (fig. 2 og fig. 3). Disse er placeret i et bestemt mønster afhængig af konstruktionen, som varierer gennem tiden. Der er dog ofte en sådan regularitet, at disse mønstre kan bruges til at tidsbestemme bebyggelsen.

Et stolpehul ses ofte som et cirkulært fyldskifte, der udgør nedgravningen, hvori stolpen har været placeret. Et stolpehul kan bestå af flere komponenter. Nemlig selve nedgravningen og i denne et spor enten efter en stolpe, der har stået i hullet og rådnet op, eller en sekundær opfyldning af det hul stolpen har efterladt, når den er blevet hevet op.

Bøndernes ældste hustype var huse, der bestod af en række centralt placerede stolper – en såkaldt midsulekonstruktion, der har understøttet tagryggen. Denne hustype kom frem i bondestenalderen. I bronzealderen introduceres den såkaldte treskibede konstruktion. Det betyder, at der ned gennem huset har stået to rækker stolper, som har båret en rem, hvorpå spærene og altså taget har hvilet. Det treskibede hus var den altdominerende hustype igennem hele bronze- og jernalderen i Sydsandinavien (1700 f.Kr.-1050 e.Kr.).

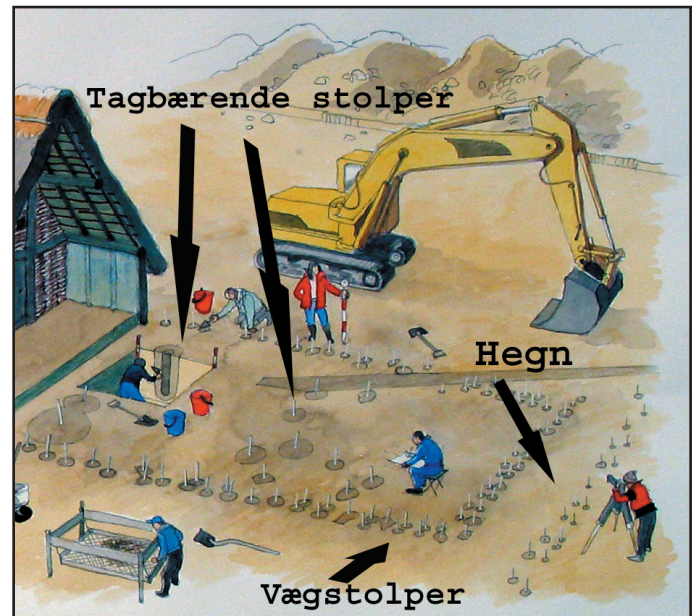

Fig. 2: Udsnit af principtegning af oldtidshus under opførelse og udgravning. Originaltegning af Charlotte Clante.

Med begyndelsen af middelalderen fra ca. 1050 e.Kr. vandt en ny hustype indpas og fortrængte den treskibede konstruktion. Der er tale om enskibede huse, dog stadig med jordgravede stolper. I de enskibede huse bæres tagets vægt alene af væg- og gavlførerbene, og det er denne hustype, der med få ændringer, videreføres helt op i nyere tid. Fra 1200-tallet vinder midsulekonstruktionen igen frem og supplerer bebyggelsesudviklingen. I visse dele af landet eksisterer typen helt frem til 1800-tallet. I første del af 1300-årene suppleres husbyggeriet generelt med syldsten, der har tjent som fundament for de tagbærende stolper.

Husene var typisk bygget af træ. Selve vægkonstruktionen ved vi ofte ikke så meget om, men den kan være udført af flettede vidjer beklasket med ler. En anden mulighed er, at væggene har været opført som

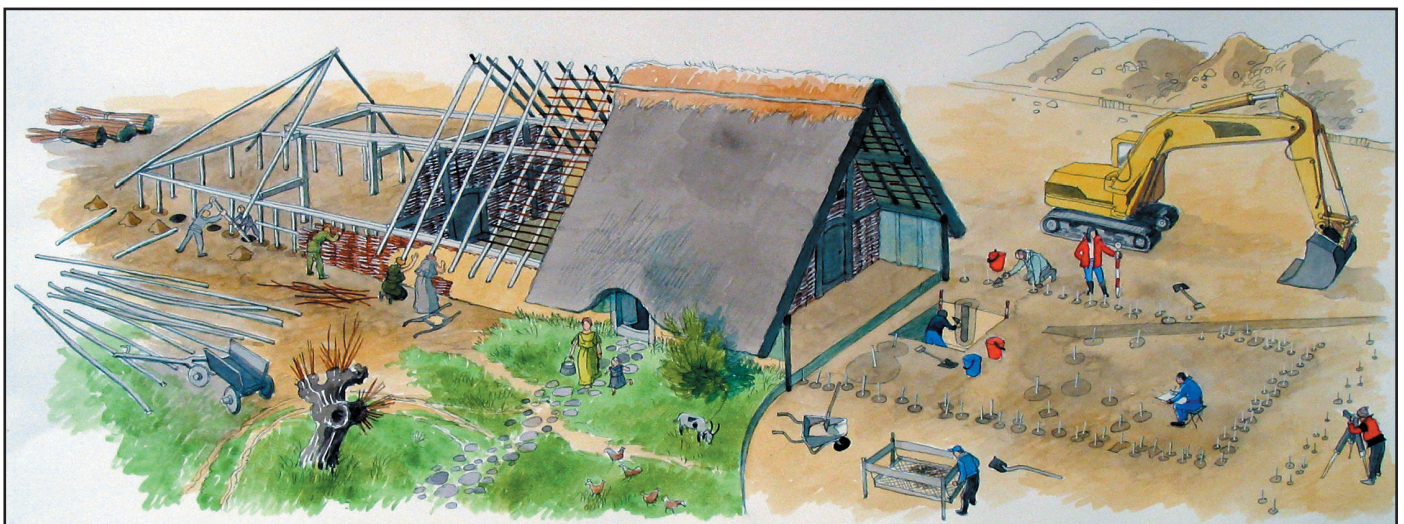

Fig. 3 : Principtegning af et oldtidshus med treskibede konstruktion. Huset er under opførelse og udgravning. Originaltegning af Charlotte Clante.

stavvægge hvilende i en fodrem, eller de kan være udfærdigede som bulkonstruktion med vandretliggende vægplanker.

På grund af byggematerialerne havde et hus med jordgravede stolper en begrænset levetid. Man regner med omkring 30 år. Når huset har udtjent sin levetid, er det blevet revet ned og et nyt opført, ofte i umiddelbar nærhed af det foregående. Denne byggetradition er årsagen til, at arkæologerne kan finde adskillige hustomter fra samme periode ved hver enkelt udgravning uden, at der nødvendigvis er tale om en landsby. Husene har ofte ikke stået samtidig, men har afløst hinanden over flere generationer.

En gård kunne bestå af et enkelt hovedhus samt et eller flere mindre udhuse. De mindre huse fungerede sandsynligvis som lader og forrådshuse, staldplads eller i nogle tilfælde som beboelse og benævnes ofte som økonomibygninger.

Samtlige spor af huse fundet ved Ejby Mosevej må ud fra typologiske kriterier sammenholdes med de fund, der er fremkommet på pladsen dateres til den tidlige middelalder, perioden ca. 1050-1200 e.Kr. Ikke alle husene har fungeret på samme tid, men den smalle dateringsramme samt deres indbyrdes placering taler for, at flere af husene har været samtidige.

Hus 1

Hus 1 fremkom som en NØ-SV orienteret bygning i feltets vestlige del. Huset er af enskibet konstruktion med bevarede spor af vægstolper samt sporene efter en række stolper gående på tværs af husets længderetning, hvad vi må opfatte som en skillevæg, der har rumopdelt huset. Med husets samlede længde på ca. 5 m og en bredde på ca. 3 m er der sandsynligvis tale om et udhus.

Hus 2

Noget større er proportionerne i hus 2. Der er her tale om et øst-vest orienteret hovedhus med bevarede væg- og gavlforløb. I husets længderetning ses sporene efter to stolper, én centralt placeret og én i husets vestende. Dette konstruktionsmæssige træk synes at gå igen i flere af de større huse ved Ejby Mosevej. Stolpernes funktion har antageligt været som støtte for taget. Huset måler ca. 8,5 m i længden og 3,5 m i bredden.

Hus 3

Med hus 3 har vi at gøre med en mindre økonomibygning, gerne kaldet en "staklade". Der er således muligvis tale om en mindre lade til opbevaring af hø eller halm. Konstruktionen opfattes gerne som åben, dvs. uden vægge men med tag. Der kan også være tale om et forrådskammer, evt. hævet fra jorden. Konstruktionstypen kendes tilbage til jernalderen og frem til 1600-tallet.

Hus 4

Hus 4 er meget lig hus 2 i såvel proportioner som konstruktion og orientering. Til trods for, at vi har med en vægbærende tagkonstruktion at gøre, ses sporene af to stolper i husets østlige ende, som må formodes at have haft en tagbærende funktion. Huset er ca. 8 m langt og 3,5 m bredt.

Hus 5

Hus 5 hører også til gruppen af hovedhuse, orienteringen er nord-syd med en længde på godt 7 m og en bredde på knap 4,5 m. Langs husets langsider ses sporene efter en række stolper. Der kan her være tale om sporene efter en række ydre skråstivere som støtte for væggene, en konstruktionsdetalje, der optræder i varierende former fra vikingetiden og ind i 1100-tallet.

Hus 6

Hus 6 har, ligesom hus 4, en øst-vestlig orientering, to stolper i hver ende af huset har tjent som støtte for tagkonstruktionen. Huset må ses som et hovedhus og er et af de største på lokaliteten med sine 10 m i længden og godt 5 m i bredden.

Hus 7

Der er med hus 7 tale om en af lokalitetens længste huse, ca. 10 m i længden og knap 5 m bredt. Huset viser sig ved delvist bevarede væg- og gavlforløb og må opfattes som hørende til gruppen af hovedhuse. Orienteringen af huset er NØ-SV.

Hus 8

Huset er af den "gammeldags" treskibede konstruktion, der, som nævnt ovenfor var altdominerende i de tidligere perioder. Typen er sjælden i middelalderen men ses frem i 1100-tallet. Hus 11 er orienteret nord-syd og kun de tagbærende stolper er bevaret. Desuden ses en jordgravet kælder i husets nordlige del. Med kælder menes i denne forbindelse snarere en lavere grube placeret inde i de enkelte huse. Kældre har antageligt fungeret som en form for jordafkølede forråds-kamre. Der er med hus 8 antageligt tale om et udhus anvendt til opbevaring af fødevarer m.m.

Hus 9

Ligesom hus 8, er hus 9 forsynes med en nedgravet kælder, der næppe har været dybere end 50 cm under terræn. I kælderen fandtes en ca. 30 cm lang jernkrog, antageligt til ophængning af husgeråd m.v. (fig. 4). Selve huset der er af enskibet konstruktion, er orienteret NØ-SV og måler ca. 8 m i længden og 5 m i bredden. Der er antageligt tale om et større udhus.

Hus 10

Hus 10 ligger nord-syd og er ligesom hus 8 af en treskibet konstruktion. Kun sporene af de tagbærende stolper er bevaret, her har vi altså ingen spor efter vægge eller gavle. Huset må anslås at have været over 7 m langt og mere end 3 m bredt. Hus 10 kan på baggrund af sin treskibede konstruktion, have hørt til de ældste huse i bebyggelsen.

Hus 11

Med hus 11 har vi at gøre med en "staklade" eller forråds-kammer, ganske som hus 3, dog er der i hus 11 placeret en grube, denne kan have haft en kælderfunktion som beskrevet ovenfor eller blot være en grube hørende til en anden tidsmæssig fase af bebyggelsen.

Fig. 4: Jernkroge og knive. Nederst: jernkrog fra kælderen i hus 9 (anlæg 911). Øverst: tilsvarende krog samt to jernknive fundet i brønd (anlæg 426).

Hegn

Hegn erkendes gennem rækker af identiske stolpehuller, der ikke indgår i huskonstruktioner. Hegnsforløb kan typisk have indhegnet et gårdsanlæg, dyrefolde, marker eller særlige vejforløb, hvor dyrene har skulle gennes igennem.

Hegn 1

Hegn 1 udgøres af sporene fra en række stolper, der danner et bugtet forløb. Nord for hegnforløbet ses en grøft, der kan have relation til hegnet. Hegnet kan have tjent som dyrefold eller indhegning af et arbejdsområde eller lignende.

Hegn 2

Hegn 2 består ligeledes af sporene fra et stolpeforløb. Hegnet knytter sig entydigt til hus 6, og det er oplagt, at hegnet har omkranset et mindre gårdsareal, have eller arbejdsområde anvendt af husets beboere. Foruden hus 6 indhegner forløbet flere gruber, hvilket yderligere bekræfter det indhegnede områdes funktion som et arbejdsareal, man ønskede afskærmet fra f.eks. bebyggelses husdyr.

Øvrige anlæg

Her følger en beskrivelse af udvalgte anlæg fra udgravningen.

Brønde

Brønde fremstår ofte på bopladser fra forhistorisk tid og middelalderen. Der er tale om nedgravninger, som ikke nødvendigvis har været forsynet med en brøndkasse. Formålet har oftest været at skaffe vand til bopladsen, men de kan også have tjent andre formål. Det stillestående vand, der har været i brønden kan f.eks. have været anvendt i forbindelse med rødning af hør. Brøndene har ofte stået åbne over en længere periode, hvorfor sedimentering/bundfældelse kan iagttages. Efter endt brug er brøndene blevet opfyldt med affald fra bopladsen.

Fig. 5: Træstige fra tidlig middelalder under udgravning, brønd (anlæg 426).

Fig. 6: Forskellige fund fra brønden (anlæg 426). Jernnagler, kniv, ring, jernkrog og blylod (yderst t.h.).

Fig. 7: Fragment af en ornamenteret benkam fra brønden (anlæg 426).

Under udgravningen ved Ejby Mosevej fremkom én brønd (jf. bilag 2). Der er tale om en ca. 2,5 m dyb nedgravning, uden spor efter en egentlig brøndkasse. Grundet de iltfattige forhold, som er dannet i brøndens nederste våde og kompakte aflejringer, eksisterede der særdeles gode bevaringsforhold for organisk materiale. I disse iltfattige bundlag fandtes en velbevaret træstige bestående af to vanger samt flere tværgående trin (fig. 5).

Brønden er uden sidestykke udgravningens mest fundrige anlæg og frembragte adskillige genstande fra den tidlige middelalder (fig. 6). Bl.a. blev der fundet et vægtlod af bly, der har tjent til afvejning i forbindelse med handel. Flere jernknive almindelige i husholdningen og en fast del af datidens personlige udstyr. En jernkrog meget lig den der fandtes i kælderen i hus 9 (jf. fig. 6). Krogen kan have været anvendt ved ophængning af gryder over et ildsted, eller den kan have relation til brønden selv. En del af en benkam med jernnitter og fint stegornamentik hørte også til fundene fra brønden (fig. 7). Desuden fremkom det meste af bunden og den ene side af et husholdningskar samt flere keramikskår og diverse dyreknoget.

Gruber

En grube er en fællesbetegnelse for irregulære nedgravninger af forskellige størrelser og med forskellige formål. Samme grube kan have haft skiftene funktioner gennem sin levetid. F. eks. kan man have gravet hullet for at skaffe råstoffer i form af ler eller sand, hvorefter hullet er blevet opfyldt med affald fra bopladsen gennem en periode. Gruberne er, næsteften stolpehuller, den almindeligste anlægstype på bopladserne.

Under udgravningen ved Ejby Mosevej fremkom adskillige gruber (jf. bilag 2), hvoraf flere indeholdt keramikskår fra ituslåede lerkar og diverse knogler og tænder fra husdyr. Disse gruber er altså blevet fyldt op med bl.a. madaffald fra bopladsen. Keramikskårene kan ligesom husene dateres til den tidlige middelalder. Nær hus 6 er som nævnt fundet flere tæt liggende gruber, som antageligt har været anvendt af husets beboere.

Fund af oldsager

Ved de arkæologiske undersøgelser af middelalderbebyggelsen ved Ejby Mosevej blev der fundet oldsager i forskellige anlæg. De fleste fund af oldsager fandtes i de forskellige gruber og i brønden, hvilket er karakteristisk for udgravninger som denne. De forskellige fund fordeler sig på følgende oldsagstyper: Keramikskår fra div. kar, forskellige jerngenstande, en benkam, et blylod, dyreknoget, brændt ler og trækul. Som et sjældent supplement til det normale fundbillede fra bebyggelsesundersøgelser, blev der, som nævnt ovenfor, fundet en velbevaret træstige.

Oldsagerne kan være med til at datere de enkelte anlæg eller bruges i naturvidenskabelige analyser (se efterfølgende). Ligesom andre oldsagstyper gennemgår keramikken forskellige stilsifter igennem oldtid, middelalder og nyere tid. Der er tale om et modfænomen i udsmykningen og formen af de enkelte kar, og disse stilarter knytter sig til bestemte regioner. Da disse stilperioder er forholdsvis kortvarige er keramik velegnet til datering. Ved bestemmelse af keramiktypen og en mulig ornamentik på denne, kan arkæologerne tidsfæste de enkelte skår til en bestemt periode i oldtiden og derved også det enkelte anlæg, hvori de er fundet.

Dyreknoget kan artsbestemmes og derved fortælle noget om det husdyrhold, der har været på bopladsen, eller hvilke arter der blev hjemtaget som bytte.

Trækul og andre prøver af organisk materiale kan bruges til den naturvidenskabelige dateringsmetode, kaldet kulstof-14 datering.

Naturvidenskabelige undersøgelser

I forbindelse med efterbearbejdningen af resultaterne fra udgravningen ved Ejby Mosevej er der foretaget enkelte naturvidenskabelige analyser.

Makrofossilanalyser

Der blev i forbindelse med udgravningen udtaget jordprøver fra flere anlæg, herunder en grube, kælderen i hus 9 samt brønden. Jordprøverne fra brønden blev sendt til makrofossil analyse på NOK - Natur og Kultur. Botaniske makrofossiler er rester af større plantedele, frø, blade, stængler m.m., der er bevaret i enten naturlige eller kulturskabte aflejringer. Hvor disse planterester bliver analyseret i arkæologisk sammenhæng betegnes det arkæobotanik. Botaniske makrofossilanalyser kan dels bruges til belysning af en række problemstillinger vedrørende forholdet mellem fortidens mennesker og deres udnyttelse af planteressourcer, og dels til at klarlægge de forskellige processer og faktorer, der har medvirket til dannelsen af de enkelte aflejringer. Analyserne af materialet fra brønden pågår stadig.

Sammenfatning og konklusion

- udgravningen Ejby Mosevej, den gamle landsby i Ejby og sporene fra middelalderen

Mellem Ejby Mosevej og Nordre Ringvej i Glostrup Kommune blev der sommeren 2007 foretaget en arkæologisk udgravning omfattende knap 5.000 m². Undersøgelsen viste massive bebyggelsesspor fra den tidlige middelalder (1050-1200 e.Kr.), som hovedsageligt fremkom på arealet ud til Ejby Mosevej. Den arkæologiske udgravning frembragte i alt 11 huskonstruktioner, såvel egentlige hovedhuse som udhuse og økonomibygninger. Hertil kom to hegnsforløb og adskillige gruber opfyldt med affald fra bopladsen. Som noget særligt fandtes også en brønd, der grundet de gode bevaringsforhold indeholdt en velbevaret træstige foruden en række andre fund som lerkarskår, et vægtlod af bly, jernknive, en jernkrog, fragmentet af en benkam, dyrekogler m.m.

Den middelalderlige bosættelse ved Ejby Mosevej giver et godt og sjældent indblik i bebyggelsen på landet som den så ud i den tidlige middelalder, selvom ikke alle de udgravede huse har stået på samme tid, og udgravningerne ikke endeligt har afgrænset bosættelsen. Kun mod syd og sydøst synes bebyggelsessporene at tynde ud.

Undersøgelserne har bidraget med vigtig ny viden om den tidlige middelalders landbebyggelse og bopladsstruktur. Elementer vi arkæologisk kun sjældent får indblik i, da den tidligmiddelalderlige bebyggelse oftest har dannet udgangspunkt for de nuværende landsbyer. Ejby landsby, der ligger sydvest for udgravningen ved Ejby Mosevej, har rødder tilbage i højmiddelalderen (1200-1400 e.Kr.), hvor landsbyen i 1348 kendes som "Egæby" og senere i 1453 som "Egby".

I Ejby har vi altså en helt særlig situation, hvor vi på baggrund af udgravningerne ved Ejby Mosevej har kunnet følge bosættelsen i den tidlige middelalder, hvorefter man med al sandsynlighed har flyttet sin bosættelse mod sydvest og grundlagt den nuværende Ejby landsby engang i 1200/1300-årene.

Udgravningens data

Ansvarsmuseum: Kroppedal – Museum for Astronomi • Nyere tid • Arkæologi

J.nr.: TAK 1262

Kulturarvsstyrelsen:

J.nr.: 2003-2123-0517

Stednr.: 02.02.04-13

Sogn: Glostrup

Herred: Smørum

Amt: København

Ansvarlig leder: Afdelingsleder mag.art. Linda Boye

Daglig udgravningsleder: Museumsinspektør mag.art. Rune Iversen

Akademisk medarbejder: MA. David Stott

Studenter: stud.mag. Anne Birgitte Gurlev, stud.mag. Dan Leif Nielsen

Forundersøgelse: Museumsinspektør Lotte Reedtz Sparrevohn og stud.mag. Freerk Oldenburger

Museumstekniker: Jan Poulsen stod for opmålingen med GPS samt bearbejdning af de opmålte planer

Konserveringstekniker: Lone Brorson optog præparater og konserverede genstand fra udgravningen

Maskinfører: Hans Christensen, fra firmaet Hans Christensen, kørte gravemaskinen

Metaldetektor: Lars Nissen fra Detektorklub Sjælland gennemgik arealer og anlæg for metalfund

Layout: Maja Thovtrup

Udgravningsmetode

Selve undersøgelsen foregik på følgende måde: Pløjelaget, det vil sige det omrodede humøse muldlag over undergrunden, blev fjernet ved hjælp af en gravemaskine på bælte med en to meter bred skovl. De herved fremkommende fyldskifter, også kaldet anlæg, blev efterfølgende løbende trukket op med skovlens kant, efter at "uklare" fyldskifter var blevet fladeskovlet. Muldjorden bliver lagt ud til hver side af feltet i forbindelse med afgangningen og kan efter endt udgravning lægges tilbage på undergrunden. Feltet blev opmålt i fladen med GPS, og alle stolpehuller samt andre signifikante anlæg blev snittet og beskrevet.

Alle fund, trækulsprøver og jordprøver til videre analyser blev hjemtages til museet, hvor der sker en efterbearbejdning.

Relevant litteratur

Jønsson, J. H. Kulturhistorisk oversigt. Middelalder 1050-1536. København.

Rasmussen, U. F. 1994. Middelalderhuse. Nyere undersøgelser ved Køge. Hikuin 21, 1994, s. 65-84.

Skov, H. 1994. Hustyper i vikingetid og tidlig middelalder. Udviklingen af hustyperne i det gammeldanske område fra Ca. 800-1200 e. Kr. Hikuin 21, 1994, s. 139-162.

Generelt om middelalderen (1050 - 1536 e. Kr.)

I modsætning til den viden man har om tidligere perioders samfundsforhold, er middelalderen særdeles velbelyst. Dette skyldes i høj grad de skriftlige kilder, som dækker alt fra lovsamlinger om blandt andet landskabskontrol, ejendomsret og strafferet, juridiske dokumenter af forskellig art og kirkekrøniker, der fortæller en samtidshistorie, dog ofte set fra kirkens synspunkt. Megen information kan hentes fra de bevarede sten- og teglbyggede kirker og borge, der stadigvæk står i hele Danmark. Ligesom kristendommen bygger en mental bro mellem nutid og fortid, idet vi deler et grundliggende fælles kulturelt univers.

Danmark i middelalderen er et kongedømme, som slår sin egen mønt, opkræver skatter og afgifter og har inddelt landet i administrative enheder i form af herreder. Samfundet er særdeles klasseopdelt. Overklassen baserer sin rigdom på jordbesiddelser, mellemklassen består af bønder og håndværkere og underklassen er jordløse daglejre. Man regner med et befolkningstal på mellem 750.000 og 1 mio., hvoraf 90% bor på landet. Landbruget afsætter sit produktionsoverskud til byerne, hvor handlen foregår i en meget reguleret torvehandel. Landbrugsproduktion må kun finde sted på landet, mens håndværkerne kun må bo og virke i byerne. Undtagelsen er smede og tømre, som gerne må bosætte sig i landsbyerne. Derudover er der livlig kontakt med udlandet, hvortil man eksporterer landbrugsprodukter og fisk, men man importerer byggemateriale i form af sten, metal, tekstiler, salt, krydderier, øl, gryder, kander, keramik osv.

Middelalderen betegnes som Danmark katolske periode, men ved overgangen til middelalderen var kristendommen allerede introduceret i Danmark. Med middelalderen vokser kirken sig til en stærk organisation, som regulerede befolkningens liv med fastedage og regelmæssig kirkegang, ligesom de opkræver skatter i form af tiende, dvs. 1/10 af ens produktion skal betales til kirken. Herfor bygges blandt andet et stort antal kirker og klostre. Kirken opdeler landet administrativt i sogne og bispesæder og overtager efterhånden store jordbesiddelser i form af gaver fra overklassen. Kirken bliver så stærk, at den er en parallel magtfaktor til kongen. Den politiske magtkamp mellem kongen og kirken udkæmpes gennem hele perioden, men kongen vinder til sidst i forbindelse med reformationen.

Latin er det officielle sprog til f.eks. juridiske breve. Typisk var det kirkens mænd samt embedsmænd, der kunne tale, læse og skrive latin, mens det uofficielle skriftsprog var runer i begyndelsen af perioden. Senere overtog dansk som almindeligt skriftsprog.

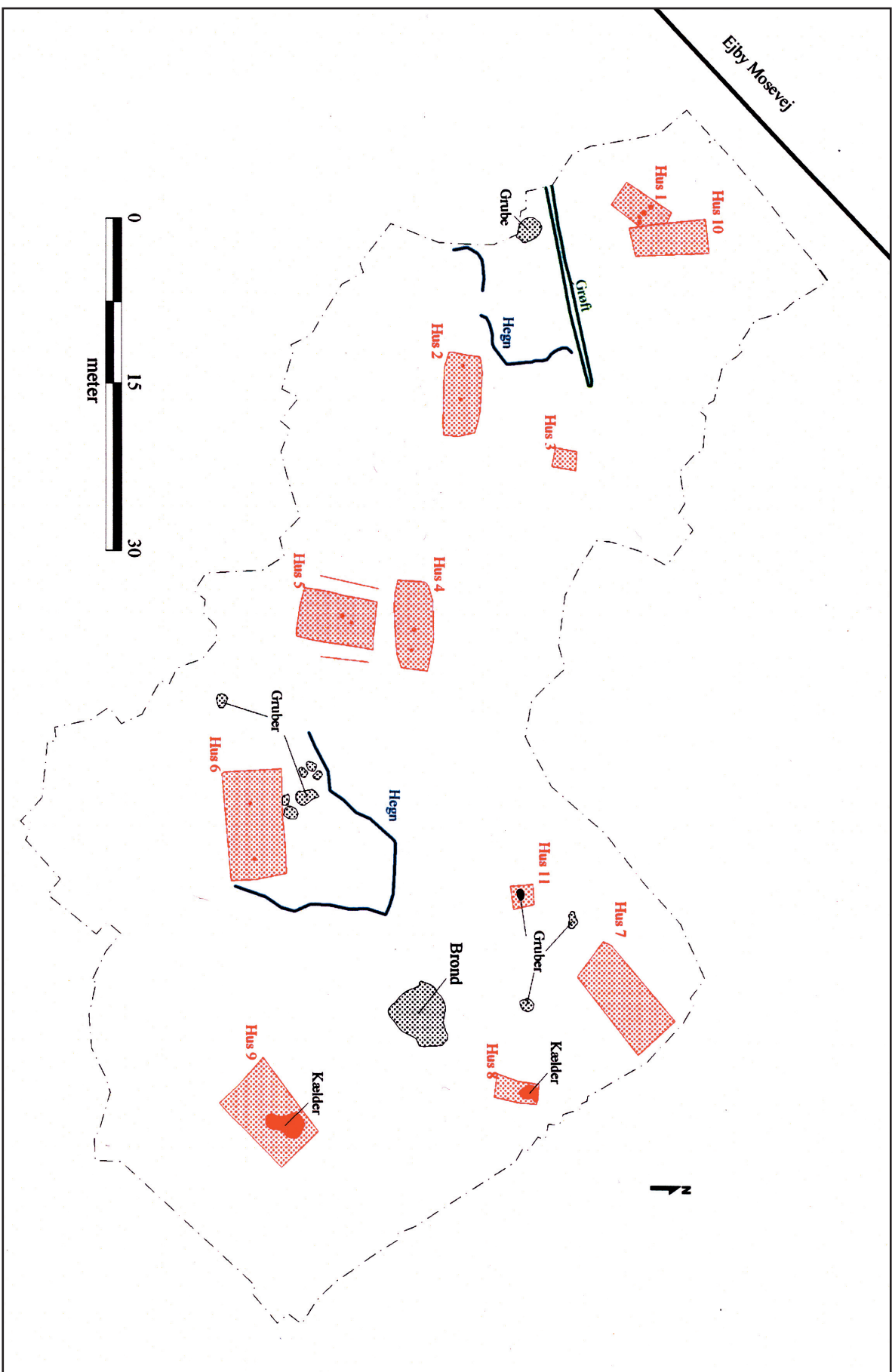
Organisationen af landsbyerne kendes i stor udstrækning fra landskabslovene. Man oprettede et ejerlav for hver landsby med en fælles drift. Gårdene i landsbyerne lå omkring en fælles central plads, mens gårdene var individuelt indhegnede med privat gårdsplads, urtehave, kålhave og æblehave. Markerne er nu fastliggende, og en nydykningsform bliver nødvendig for ikke at udpine jorden. Man opfinder derfor vangebruget, hvor man opdeler markerne i mindre stykker, og har et planlagt skift mellem afgrødedyrkning, græsning og brakperioder. Som noget nyt opfinder man hjulploven, som er en tung plov med to metalskær, der vender jorden i modsætning til tidligere tiders pløjeredskeer, der kun ridser en fuge i jorden. Det er kun få middelalderlandsbyer, som er undersøgt tilbundsgående, da mange af nutidens landsbyer er videreudviklinger af disse, hvorfor der ligger nutidig bebyggelse oven på de gamle landsbyer. Desuden betyder en ny byggestil, at mange huse kun efterlader få spor i undergrunden. Man bygger nu huse af bindingsværkstypen, som ofte bliver sat på en fodrem af sten, og hvor taget bæres af vægkonstruktionen. Bøndernes hverdag er sjældent beskrevet i de samtidige dokumenter, men kan dog ses på nogle af kirkerne kalkmalerier og i små kirkekalendere.

TIDSTAVLE

Periode	Underperiode	Kalenderår f./e. Kr.
Middelalder	Senmiddelalder	— 1536
	Højmiddelalder	— 1400
	Tidlig middelalder	— 1200
		— 1050
Jernalder	Vikingetid	— 775
	Germansk jernalder	— 375
	Romersk jernalder	— Kr.fødsel
	Førromersk jernalder	— 500
Bronzealder	Yngre bronzealder	— 1100
	Ældre bronzealder	— 1700
Bondestenalder	Sen-neolitisk tid	— 2400
	Enkeltgravstid	— 2800
	Mellem-neolitisk tid	— 3200
	Tidlig-neolitisk tid	— 3900
Jæger- samlerstenalder	Ertebøllekultur	— 5400
	Kongemosekultur	— 6800
	Maglemosekultur	— 9000
Ældste stenalder / Palæolitikum	Ahrensburgkultur	— 10000
	Brommekultur	— 11500
	Federmesserkultur	— 12000
	Hamburgkultur	

Bilag 1: Udgravningsplan over området ved Ejby Mosevej med oprindelige søgegrøfter og feltgrænser. Størrelsesforhold 1:450

Bilag 2: Oversigtsplan over udgravingsfeltet ved Ejby Mosevej. Markeret er huse, hegnsførløb, udvalgte gruber samt den ene brønd fra pladsen.